

Fasori Örökdiák

A BUDAPESTI EVANGÉLIKUS GIMNÁZIUM VOLT NÖVENDEKEINEK EGYESÜLETE HÍRLEVELE
TIMOR DOMINI PRINCIPIUM SCIENTIÆ ❖ AZ ÚRNAK FÉLELME FEJE A BÖLCSESSÉGNEK
2. SZÁM

Húsz éve indult újra a fasori gimnázium

Az 1823-ban életre hívott Budapesti Ágostai Hitvallású Evangélikus Főgimnáziumot különböző kényszerítő körülményekre hivatkozva – az 1952 év nyarán az evangélikus egyház vezetői átadták az állami tanügyi hatóságnak, így a fasori gimnázium – állami jogutód nélkül – megszűnt.

Hosszú előkészítés és küzdelem után 1989. szeptember 1-én a zsúfolásig megtelt Deák téri evangélikus templomban az új tanárok eskütételén, majd szeptember 2-án ugyancsak zsúfolásig megtelt fasori evangélikus templomban és a gimnázium dísztermében – 37 év kényszerszünet után – a Budapesti Evangélikus Gimnázium tanévnyitó ünnepélyén, délután pedig a Zeneakadémia nagytermében ünnepi hangversenyen vettünk részt.

Ezekről az eseményekről részletesen az Evangélikus Élet 1989. szeptember 17-i számában, valamint Gyapay Gábor: „A Fasor ujjászületése” című tanulmányában (Keresztyén Igazság, Az Ordass Lajos Baráti Kör folyóirata, Új folyam 37. szám 1998. Tavasz, 22-28. oldal) olvashatunk.

A gimnázium újraindítását megelőző tevékenységünket Gyapay Gábor közleményei és a saját jegyzeteim alapján a következőkben foglalom össze.

Már 1980-as évek elejétől több volt fasori tanár és diák részéről felmerült a szándék, hogy tegyünk valamit a gimnázium újraindításának érdekében.

Az 1984 év tavaszán Gyapay Gábor – iskolánk volt diákja és tanára – magánemberként felkereste Köpeczi Béla művelődési miniszter urat és megkérdezte, hogy elképzelhetőnek tartja-e a Fasor újraindítá-

sát, aki jelezte, hogy az állam részéről ennek a lépésnek zöld útja lehet.

A volt tanárokkal és diákokkal történt számos konzultáció és számos egyeztető megbeszélést követően, 1984. június 5-én a fasori evangélikus lelkészi hivatal gyülekezeti termében – a címeke gondos felderítése után – az Előkészítő Bizottság kibővített ülést tartott – ahol a *Rempert Elek* tanárunk által javasolt *Petri Gábor* orvosprofesszor elnökölt – és megtartottuk az egykori osztályok képviselőinek találkozóját. Itt megtárgyaltuk a gimnázium újraindítása lehetőségeit és a követendő tennivalókat.

1984. október 5-én volt a Hazafias Népfront VII. kerületi Bizottsága támogatásá-

val életre hívott „Fasori Öregdiákok Baráti Köre” (FBÖK) alakuló ülése a gimnázium dísztermében, ami vakkor még az Országos Pedagógiai Intézet (OPI) díszterme volt.

A zsúfolásig megtelt díszteremben Petri Gábor „Visszaemlékezés az Iskolára” című előadása hangzott el. *Káldy Zoltán* püspök-elnök nagyhatású hozzászólását és az egyéb üdvözléseket követően *Vitális György* – az Előkészítő Bizottság titkára – ismertette a Baráti Kör célját, melynek akkor ki nem mondott üzenete a gimnázium újraindítása volt.

„A Baráti Kör célja: a gimnázium évszázados hagyományokon alapuló humanista szellemének, a gimnázium szeretetének, »

» a volt tanárok és a volt tanítványok között a gimnázium révén kifejlődött barátság és összetartás érzésének ápolása, egymás szavavétele, segítése, összejövetelek és előadások rendezése, évfordulók megünneplése, az iskola történetének megírása.”

Az ülésen megválasztottuk a Baráti Kör vezetőségét.

(A nevek utáni zárójelben a szám az érettségi évét jelenti. A doktori fokozatot sehol sem tüntettük fel!)

Tiszteletbeli elnök: *Wigner Jenő* (20), elnök: *Petri Gábor* (31), társelnök: *Balogh János* (31), *Cselőtei László* (43), *Harsányi László* (45), *Kovács István* (31), *Peskó György* (51) és *Szegő Miklós* (37), titkár: *Vitális György* (48), titkárhelyettes: *Szentpéteri Szabolcs* (53), pénztáros: *Pósfay Miklós* (49), pénztáros-helyettes: *Nagy Béla Antal* (53), pénzügyi ellenőrző bizottság elnöke: *Szuchovszky Gyula* (46), tagja: *Liptay György* (50) és *Kárpáti Zoltán* (51) lett.

A dokumentum gyűjtő bizottság elnöke: *Vető Béla* (45), tagja: *Bendes Aladár* (45), a gimnázium történetét összeállító szerkesztő bizottság elnöke: *Gyapay Gábor* (43), tagja: *Németh Sándor* (25) és *Sükösd Mihály*, a szervező bizottság elnöke: *Paulik Pál* (44), tagja: *Gönczy Sándor* (44), a sajtóbizottság elnöke: *Pintér István* (50), tagja: *Bruckner József* (40) lett.

Az alakuló ülés végeztével megkoszorúztuk a hősi halottaink emlékművét.

Mindezekről részletesen FÖBK 1985-ben kiadott első „Körlevél és Program” című kiadványunkban olvashatunk.

Az alakuló ülést megelőzően a Magyar Nemzet 1984. október 4-i számában *Berti Béla*: „A budapesti fasori evangélikus gimnázium” című cikke emlékezett meg volt iskolánkról, az alakuló ülésről a Magyar Rádió 1984. október 13-i „Szülőföldünk” adásában *Cservenka Judit* riportja hangzott el. Az alakuló ülésről az Evangélikus Élet 1984. november 18-i számában pedig Gyapay Gábor: „A Fasori Öregdiákok Baráti Körének megalakulása”, a Magyar Hírek 1984. november 24-i számában pedig *Cservenka Judit*: „A fasori hagyományok ébresztése” című cikke számolt be részletesen.

A Baráti Kör a Faszorban és a Deák téren végzett művészek közreműködésével számos műsoros délutánt, előadóülést, az iskola múltját reprezentáló kiállítást, az elhunyt tanárok sírja, illetve kolumbáriuma megkoszorúzását, hajó- és autóbusz kirán-

dulást tartott az összefogás és a célok megvalósítása érdekében.

Közben állandóan formálódott az újraindítás lehetőségeinek felmérése. A szűkebb vezetőség Gyapay Gábor lakásán hetenként rendszeres megbeszélést folytatott. A fasori gimnáziumot méltató számos közlemény, rádióriport született.

A FÖBK szűkebb vezetősége 1985 áprilisában az iskola szervezésével és indításával kapcsolatos „A Fasori Gimnázium Sorsa” című memorandumot készített, melyet a Káldy püspököt helyettesítő *Nagy Gyula* püspöknek, 1985 decemberében pedig *Köpeczi Béla* miniszter úrnak is átadtunk.

Az 1986. november 14-én kelt, *Káldy Zoltán* püspök-elnököt helyettesítő *Nagy Gyula* püspökhöz címzett levelünkben – melyet Gyapay Gábor mint volt fasori tanár, *Paulik Pál* és *Viátlis György* mint volt fasori diákok írtak alá – kértük, hogy az evangélikus egyház országos közgyűlésén a Budapesti Evangélikus (Fasori) Gimnázium újjászervezési ügyét napirendre tűzni szíveskedjenek. A körülmények és a lehetőségek változása után a levelet így fejeztük be:

„Úgy érezzük, hogy mind a jelen, mind a jövő előtt felelősséggel tartozunk az evangélikus és az egész magyar társadalomnak, így ezért az ügyért mindent vállalunk kell, mert ha ezt elmulasztanánk, akkor helyrehozhatatlan bűnt követnénk el. Erkölcsei kötelességünk a gimnázium életre hívása, hogy az elődök kishitűségét az utódok hite helyrehozhassa!”

Az 1986. november 20-án tartott országos közgyűlés határozatot hozott, mely szerint a Gyapay Gábor egykori fasori tanár, *Kotsis Iván* építész-mérnök, *Luthár Jenő* országos egyházi jogtanácsos, *Szemerei Zoltán* országos pénztári osztályvezető és *Szirmai Zoltán* fasori esperes részvételével létrejött szakértői bizottság (Fasori Gimnázium Bizottság) a fasori gimnázium visszaállítására vonatkozó reális lehetőségeket felülösen vizsgálja meg.

Ezt a FÖBK 1987 januárjában körlevélben tudatta a volt növendékekkel. Ebben felhívtuk a figyelmet az összefogásra és a pénzügyi támogatások szükségére. Gyapay Gábor mint a bizottság tagja *Wigner Jenő*, *Bogsch Árpád* és *Abeles Péter* részére egyéni kérés levelet is küldött.

Petri Gábor elnökünk levélben fordult *Csehák Judit* miniszterelnök-helyetteshez az iskola ügyének támogatására. Baráti Körünk ugyancsak levélben fordult *Gunnar*

Staalsett úrhoz a Lutheránus Világszövetség főtítkárához szintén támogatást kérve. *Bogsch Árpád*, a Szellemi Javak Világszövetsége vezérigazgatója levélben méltatta az iskola jelentőségét és megígérte, hogy minden fórumon szót emel az újjászervezés érdekében. A „Testvéri Szó” memorandum megjelenése, valamint *Zászkaliczky Péter* bakonycsernyei lelkész „Indítványa” is hatott.

Említésre érdemes *Wigner Jenő* 1986 februárjában a Clevelendben megjelenő *Erős Vár* című lapban – amely az Amerikai Magyar Evangélikusok Lapja – megjelent „Nyilatkozat a Faszorról” című írása, melyben meleg hangon tett hitet egykori iskolája mellett és kifejezte reményét, hogy ez a nagyhírű iskola rövidesen ismét élni fog. Megemlítem, hogy *Wigner Jenő* 1987. november 18-án az Eötvös Lóránd Tudományegyetem díszdoktorává avatta.

Nagy hatású volt a magyar rádióban 1986. november 30-án, *Szabó Éva* szerkesztésében „Egy gimnázium, amely csak a szívekben él, Fasori diákok emlékeznek almaterünkre” címmel elhangzott egyórás műsor. Három héttel később *Csűrös Csilla* riportja hangzott el a „Napkelte” műsorában.

Legszébben *Hafenschner Károly* Deák téri igazgató lelkész fogalmazta meg a lelket elfogó érzést az Evangélikus Élet 1987. március 8-án megjelent „Az én reménységem” című írásában.

Káldy Zoltán 1987. május 17-i elhunytát követően 1987. október 24-én a Deák téri templomban *Nagy Gyula* püspök-elnök iktatta hivatalába két fasori diáktársunkat: *Harmati Béla* püspököt és *Frenkl Róbert* országos felügyelőt. Ez a tény is reményt nyújtott arra, hogy a volt növendékek fá-

radozása mellett az evangélikus egyház is erőteljesebben kiveszi részét a gimnázium újraindításában.

1987. november 10-én a Baráti Kör küldöttsége (Gyapay Gábor, Peskó György, *Szegő Miklós*, és *Vitális György*) a Déli Egyházkerület püspöki hivatalában felkereste Harmati Béla püspök urat és beszámolt, hogy mit léptek eddig az iskola ügyében. A püspök úr véleménye szerint az iskola visszacszerzésének ügye olyan előrehaladott állapotban van, hogy visszaút nem látszik lehetségesnek.

Az országos presbitérium 1987. november 11-i határozata szerint az iskola újjászervezésének elősegítésére országos gyűjtést kell indítani.

Az egyes szervezetek közötti elhúzóódo taktikának végérvényesen *Szentágotthai János* MTA tag orvosprofesszornak az 1987. december 17-i parlamenti felszólalása vetett véget. Ettől kezdve az összes egyházi és állami illetékes egybehangozón az újraindítás mellett foglalt állást!

Nem feledkezhetünk meg az 1988 februárjában Genfben megalakított „Fasor Verein” nevű egyesületről. Elnök: Bogsch Árpád, alelnök: *Sulczerné Oravecz Edit* a Deák téri Leány gimnázium képviselőjében, pénztáros: *Darányi Pál*, jegyző: *Irányi*

Béla lett. Az egyesület célja: „Volt iskolánk jelentőségének ismertetése, a velünk rokonszenvező közvélemény megmozdítása, továbbá erkölcsi, szellemi és anyagi támogatás biztosítása.”

1988. február 22-én *Köpeczi Béla* közölte, hogy „állami részről nincs akadály a annak, hogy az Evangélikus Egyház az egyezményben rögzítetteknek megfelelően ismét működtessen gimnáziumot.”

1988 hűsvétjától kezdve egyre konkrétabb és egyre gyorsuló ütemű munka kezdődött. Tisztázni kellett az OPI és az iskola egy épületben történő együttműködését. Mindkét részről belátták, hogy ez nem kivitelezhető. A másik nagy probléma az átépítés lebonyolítása volt. A felmérésben és a műszaki kivitelezésben *Honos János*, *Gryllus Vilmos*, *Kotsis Iván*, *Lajta Károly*, *Szabó István*, és *Somlai Miklós* vállalt szerepet.

Az építészeti munkák kivitelezésében közreműködő személyeket és vállalatokat Gyapay Gábor: – a már hivatkozott – „A Fasor újjászülése” című írása ismerteti.

1988. december 8-i rendkívüli közgyűlésen történt a gimnázium megalakulása ünnepélyes kihirdetése. A rendkívüli közgyűlés „Ünnepi Nyilatkozat”-ot adott ki, melyben Isten iránti hálaadásra hívták fel a gyülekezeteinket.

A FÖBK is munkába lendült. Itthon és külföldön mozgalmat indítottunk az iskola megindításához szükséges felszerelések és a pénzalap összegyűjtésére. Ezt a tevékenységet is mind a volt növendék, mind a genfi Fasor Egyesület és a Lutherránus Világszövetség is erőteljesen támogatta.

Az egyik leglényegesebb munka a tanulók felvétele volt. A felvételi beszélgetéseket már 1988 novemberében és decemberében lefolytattuk. Fölvettünk 302 tanulót, ezek 25%-a volt vidéki. Az induláskor 5 első, 2 második, és 1 harmadik osztállyal indulhattunk.

A gimnázium indulásában elsősorban Gyapay Gábor szerzett elvülhetetlen érdemeket!

A 37 évi kényszerszünet után 20 évvel ezelőtt a szunnyadó parázsból sikerült felújítani a lángot az egykori diákoknak. Az újabb generációk feladata pedig – Reményik Sándor szavait kölcsönvéve –, hogy ápolják és Isten segítségével továbbadják!

Az Úr kegyelme és szeretete a jövőben is kísérije és őrizze iskolánkat!

Dr. Vitális György,
volt fasori diák és tanár

Húsz év és ami előtte történt

A harminchét évi kényszerszünet után 1989 szeptemberi újraindítást sok minden előzte meg. 1984 októberében – a politikai rendszer gyengülésekor – a fasori öregdiákok hagyományörző egyesületet alapítottak a Hazafias Népfront keretén belül.

A hagyományörzésnek egyre nagyobb hazai és külföldi visszhangja támadt, hogy ezt a nemzeti értéket (a híres fasori gimnáziumot) fel kellene éleszteni, az iskolát újjá kellene alakítani. Külföldön ennek hangot adott *Wigner Jenő* Nobel-díjas fizikus és *Bogsch Árpád* az ENSZ Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO, OMPI) vezéregazgatója – mindkettő fasori diák volt.

Itthon a parlamentben *Petri Gábor*, *Cselőtei László* rektorok volt fasori diákok és *Szentágotthai János* akadémikusok támo-

gatásával (*Balogh János* ökológus, *Kovács István* fizikus) felerősödött az a hang, hogy a fasori gimnázium alakuljon újra. Ezt az elemi erővel feltörő igényt mintegy ötven (volt diák) egyetemi tanár és más vezető értelmiségiek minden fórumon támogatták. Tényként azt is meg kell említeni, hogy az ügyet pártolta *Köpeczi Béla*, majd *Glatz Ferenc* oktatási miniszter is.

Az erkölcsi segítségen kívül anyagi segítség is érkezett. Megalakult a Genfi Fasori Öregdiákok Egyesülete, amely jelentős anyagi támogatást biztosított és a külföldi egyházak hathatós adománya mellett itthon is megindult a pénzügyi támogatás. A külföldi anyagi segítségek megérkezése után mondta ki az egyház, hogy támogatja az iskola újjáélesztését. Mi fasori öregdiákok kezdettől fogva biz-

tunk a sikerben és a többéves hatalmas előkészítő munka után – amely *Gyapay Gábor* későbbi igazgató és a mellette működő *Vitális György* főtitkár érdeme – lelkesedéssel vettük, hogy már a rendszerváltás előzményeként 1989 szeptemberében az alma materünk működött.

Büszkék vagyunk arra, hogy az egykor bezárt egyházi iskolák közül elsőként a fasori gimnázium kezdte meg újra a működését az országban. Letettük az alapkövet, amely azt eredményezte, hogy ma már tizenegy evangélikus középiskola és mintegy száz egyházi gimnázium működik hazánkban.

Dr. Liptay György, a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium volt Növendékeinek elnöke

Elhunyt dr. Gyapay Gábor

Életének 85. évében elhunyt *dr. Gyapay Gábor* történész, a magyar történelemtanítás meghatározó egyénisége, a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium újjászervezője.

Gyapay Gábor nevéhez több gimnáziumi történelemtankönyv fűződik, ezenkívül ő a szerzője a Budapesti Evangélikus Gimnázium története és a Bertényi Iván történésszel közösen írt – Magyarország rövid története – című kötetnek. Több, mint fél évszázados pályája során tanított történelmet az óbudai Martos Flóra Gimnáziumban, a Fazekas Mihály Gyakorló Gimnáziumban és a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnáziumban.

Nem tudott belenyugodni iskolánk megszüntetésébe. Utolsó szavai könyvében így

hangzanak: „1952 nyarán egyházunk vezetői a gimnáziumot átadták az állami tanügyi hatóságnak.

A Fasori Evangélikus Gimnázium állami iskola-jogutód nélkül megszűnt.” Ezzel szemben a katolikus és a református egyháznak több gimnáziuma nem került állami kézbe.

Gyapay Gábor kitűnő idegenvezető volt. Fasori öregdiákok elnökeként évente rendezett külföldi utakat. Hatalmas tudásával részletekre kiterjedő ismeretével gazdagított mindnyájunkat útjaink során.

Hálás volt az Úristennek, hogy álma megvalósult. Említette, hogy tetszhalálból ébredtünk fel és ez szinte megmagyarázhatatlan csoda.

Öregdiák búcsú

Elment Ő is utolsóként,
Földi világot elhagyva már,
S mi ősz, öreg fasori diákok,
Gyászoljuk Őt, a tudós tanárt.

Tanárnál több volt Ő,
Igaz történelemtudós,
Ki a népirtó nehéz időkben is,
Csak igazat, valódit tanított.

Alig volt idősebb nálunk,
Fasor az otthona volt.
Egykor tékoztolt iskolánkból,
Velünk együtt, lesújtva távozott.

Osztottunk közösen a bajban,
Kit erre, kit arra vetett a sors,
De őriztük hitünket, az akarást,
És Vele a fasor feltámadott.

A Mennyei Tanári Kar immár teljes,
Együtt a sok egykori fasori tanár,
S mi, kik öregdiákként itt maradtunk,
Hálás szeretettel emlékezünk Reád.

Tanár úr! Vigy' hírt mirőlunk,
Hogy a Fasorhoz nem lettünk hűtlenek,
S mit sok éven át érte tettél,
Köszönjük Tanár Úr, köszönjük Neked.

Az elválás mindig fájó,
S hogy végleg búcsúznunk kell,
Ígérjük, míg élünk, emléked őrizzük,
Nyugodj békében, Isten magához ölel.

Budapest, 2009. március 17.

Dr. Sokoray Béla

Száz éve született Poppé Béla fasori tanár

Poppé Béla 1909. április 19-én született Tállyán, Zemplén vármegyében. Családi körülményeiről nem maradtak feljegyzések. Az egri Állami Dobó István Reálgimnáziumban végezte a középiskolát, 1929. június havában tett érettségi vizsgát.

Egyetemi tanulmányait a Sorbonn-on, a strasbourg-i, a grenoble-i, a firenzei és a Pázmány Péter Tudományegyetemen végezte. Diplomáját az utóbbin vehette át 1940 szeptemberében mint olasz-francia szakos nyelvtanár és művészettörténész. Ennek birtokában kapott óraadó tanári állást a Fasori Evangélikus Gimnáziumban. Széles körű ismereteit ez évtől adhatta át növendékeinek. Kiválóan beszélt és oktatta az olasz és a francia nyelvet, de a spanyolban és a portugálban is járatos volt.

Óraadó tanári kinevezésével egy időben internátusi felügyelő tanári megbízást is kapott. Az olasz nyelv jelentős óraszámban való oktatása éppen fasori pályájának kezdetével esett egybe. Az 1940/41-es tanévben ötvenegy növendéke volt. A hivatalos tanrendi órákon kívül, mint az olasztanfolyam vezetője, a nyelv társalgási formában történő oktatását is vállalta. Az órarendi és a rendkívüli nyelvoktatást a gimnázium tanmeneti előírásainak megfelelően egészen az 1945/46-os tanévig folytatta, amikor is az V. humán osztályban valamennyi növendék az olasz nyelvet választotta, de a többi, felsőbb osztály tanulói is jelentős számban tanulták az olaszt. Emellett rajzot és művészettörténetet is oktatott.

Poppé Bélát 1943-ban rendes tanárrá nevezték ki. Széles körű irodalmi jártaságát bizonyítja, hogy székfoglalójának témájául *Pascoli* (1885-1912) olasz költő életművét választotta. Az 1944/45-ös tanévben osztályfőnöki teendői mellett az Ifjúsági és Segítő Egyesületi Könyvtár órává és értekezleti jegyzővé választották. Az olasz nyelv, valamint a rajz és a művészettörténet tanítása mellett a francia nyelvet rendkívüli tárgyként oktatta.

A reá vonatkozó évkönyvi adatok a továbbiakban nem ismertek, mert iskolánk

1952-ig terjedő működéséről több évkönyvet már nem adtak ki. Mi, Poppé tanár úr egykori diákjai tiszteletre méltó, nagy műveltségű, tanítványait jóindulattal pártoló és szerető, határozott ember ismertünk meg benne, akinek tanító, intő eligazító szavai ma is bennünk élnek. Nagyra becsültük széles körű műveltségét és emberi kvalitásait.

Poppé az olasz és a francia nyelv, valamint a művészettörténet oktatásának megszüntével csupán rajzot tanított, de hogy tanári állását megtarthassa, biológiatanári diplomát szerzett a természettudományi karon – hasonlóan *Peskó Zoltán* orgonaművész énektanárunkhoz –, és a továbbiakban ezt a tárgyat tanította nekünk. Ezek a biológiaórák igen emlékezetesek maradtak a számunkra, hiszen az óra nagy részében elsősorban művészettörténetről esett szó. Igyekezett belénk plántálni klasszikus műveltségének széles körű ismereteit. S hogy ez gyakorlati valóság is legyen, rendszeres múzeumi látogatásokat szervezett, megismertette és megszerettetve velünk Magyarország és a világ képzőművész nagyjainak remek alkotásait. Egyik társunk visszaemlékezésében írja: „A Fasort elhagy-

va, harminc év múltával belépve a Szent Péter-bazilikába jobban tudtam, hol és mi látható, mint az idegenvezető.”

A tanár úr magányosan élt. Lakása néhány utcányira volt csak az iskolánktól. Névnapiján fogadott bennünket. Kifejezhetjük jókívánságainkat. Legényéletét, azt hiszem, mi, tanítványai tettük melegebbé, és ezért háláját is érezhettük. Amikor 1952-ben kényszerű válásra került sor, a hűvösvölgyi Balázs vendéglő zöld asztala mellett búcsúzott el tőlünk könnyesen útravalót adva egy megható versben, melyben mind a huszonhatunknak egy-egy versszakot szentelt. És mi is búcsúztunk Poppé tanár úrtól és vele szeretett iskolánktól, becsült tanárainktól, akik egyetemi szinten oktattak, és nem hirdették, de gyakorolták a helyes pedagógiát, a szeretet vezérelte toleranciát.

Poppé Béla életének hatvanadik évében hunyt el 1969-ben. Születésének századik évfordulóján a farkasréti temetőben sírjánál fejet hajtva iránta érzett hálánk és emlékeztető szeretetünk jeleként koszorút helyeztünk el.

Dr. Sokoray Béla

Éltető fasori szellem

1948-ban érettségiztem, amikor a magyar reformkor küszöbén született pesti evangélikus nagygymnázium már 125 éves volt. Több, mint egy évszázadon át érlelődött humanista szellemisége a második világháborúban és azt követően hatalmas kihívások keresztútjába került. Diákjai nagy részét elérte a fajüldözés (az 1867. évi kiegyezés után a főgymnáziummá minősült Faszorban 100 evangélikus diákra 53 katolikus és 20 református mellett 175 izraelita jutott, akik mind a saját vallásuk oktatására jártak; az utóbbiak számaránya csak a pesti zsidó gymnázium 1919. évi megalapítása után csökkent 50% alá); a harcok idején a gymnázium épülete hadikórháznak adott helyet, a szovjet megszállás után pedig, alighogy újra felvehette az oktatás fonalát, a kommunizmus hatalomátvétele szorította markáiba. Érettségim esztendejében már rohamléptekkel bontakozott a polgárosodás felszámolása, a deportálásokra, börtönökre, diszkriminációra és terrorra épülő félévszázados állampárti diktatúra. Ebben az évben jött létre a politikai rendőrség átszervezésével az önálló Államvédelmi Hatóság, ekkor tartóztatták le *Ordass Lajos* evangélikus püspököt, *Rajk Lászlót*, majd *Kádár János* belügyminisztersége alatt már folyt a háború utáni választáson befutott demokratikus pártok felszámolása titkos, illetőleg előre készített forgatókönyv szerinti politikai perekkel, milyenekkel aztán a hatalom hamarosan saját végrehajtóit is halálba vagy börtönbe küldte.

Ilyen körülmények között nemigen lehetett itthon maradva életpályát tervezni. Előrehaladtak az egyetemi reformok, amelyek a felvételizők jelentős csoportjait származásuk alapján kizárták a felsőoktatásból. Magam orvosnak készültem, de csak a jogi karra iratkozhattam be, amelyre csupán később terjedt ki a nép nevében gyakorolt diktatúra figyelme: hiszen a marxizmus kezdetben a jog elhalásának utópiájára épített. A jogi oktatást is utolérte azonban a központi hatalom és 1952-ben államrend elleni szervezkedés címen magam is börtönbe kerültem. Ugyanebben az évben számolta fel az állam a fasori *alma materem* egész intézményét, megszüntetve egyben minden magyar evangélikus gim-

názium oktató tevékenységét. A fasori szellemnek köszönhető, hogy a gymnázium, számos volt diákja kezdeményezésével és közreműködésével, a rendszerváltás küszöbén elsőként feltámadhatott klinikai halálából. Saját politikai rehabilitációmra is röviddel ezután került sor. Miben állt a fasori szellem, amely közben is hatott és az újraindulást lehetővé tette?

A Faszor igényességre, *kritikus és világos gondolkodásra* nevelt. A vallás oktatása mellett kezdettől súlyt fektetett a korszerű természettudományok megértésére, matematika, fizika, kémia terén egyaránt. Saját tanáraink közül e téren különös hálával gondolok vissza *Sárkány Sándorra*, aki földrajzi és biológiai tájékozódásomat alapozta meg, *Renner János* igazgatóra és osztályfőnökömre, aki a matematika megértéséhez segített közelebb és nehéz időkben segítőleg állt mellettem, *Vermes Miklósrá*, aki egyetemi szinten oktatta a kémiát és baráti kapcsolatot ápolt diákjaival az oktatáson túl is, vagy *Levius Ernőre*, aki a fizikát kozmikus háttérrel fejtegette. Az em-

beri szellem történetét illetően nem fedhetem nyelvtanárainkat, akik hiteles alappossággal tanítottak minden nemzetközi érintkezés alapeszközeire, a világnyelvekre: *Rempert Elek* latin nyelv és gondolkodás terén adott maradandó alapvetést, *Endrődy Frigyes* angol, *Jakabfy László* német nyelv és irodalomtörténeti órái maradtak emlékezetesek. Történelem terén *Jánossy István* saját tankönyvével segített eligazodnom; S szeretettel gondolok *Ballai Mihályra*, aki szépirodalmi művek elemzésekor azok tükrében társadalmi és pszichológiai mélységek felismeréséhez is segített. A képző és zeneművészet szeretetét elsősorban *Peti János* és *Peskó Zoltán* neveltek, maguk is aktív művészek voltak, akik bevontak tárlatrendezésbe vagy énekkari munkába is, akár szóló éneklés terén is. A filozófia iránti érdeklődésemet, talán meglepő módon, éppen vallástanárom, *Grünvalszky Károly* ébresztette, más vallások teológiai okfejtéseit is forrásmunkákat adva. A sport terén pedig hálás voltam *Solymosi Ferenc* fiatal tanáromnak, aki

edzés céljából sok óráról vitt el evezni a gimnázium nyolcasába.

Erkölcsei tartást a Fasor egyrészt Luther állhatatosságának jegyében, másrészt, a reformáció szerteágazó kibontakozása során a másképpen gondolkodókkal szemben kibontakozott tolerancia, ugyanakkor az erőszakkal való szembenállás következményeire építve váltott ki. A Fasor hosszú évtizedek során *evangélikus humánus*ot gyökerezített meg diákjai gondolkodásában, aminek idővel hazai és nemzetközi jelei egyaránt mutatkoztak. Az alapítása után 100 évvel rendszeresített országos tanulmányi versenyeken különböző tárgyakban hét első díjat nyertek diákjai. *A mens sana in corpore sano* elv jegyében nem csupán a cserkészmozgalmában vált ismertté a 16.sz E.G. csapat, hanem jégkorong válogatottunknak a felét is a Fasor adta; a gimnázium udvara télen fellocsolva jégpályaként szolgált. A tanárok tudományos kutatómunkát is végeztek, szinte kivétel nélkül doktoráltak szakukon és rendszeressé vált, hogy egyetemeken folytatták oktatói tevékenységüket. Mind a tanárok, mind az általuk nevelt diákok közül számosan lettek idővel a MTA tagjai. A külföldön is elismert itthon érettségizett ma-

gyar tudósok közül csak a Fasor adott egy-maga három Nobel- díjast.

A reformkori bölcső meghatározta a Fasor *magyarságszemléletét* is. Széchenyi szellemében kiművelt emberfők nemzetével ajándékozni meg a világot.

Mindezt a Fasor évtizedeken át kristályosodó közösségképző ereje hozta magával. Az evangélikus tanári kar a szabadságharc, abszolutizmus és kiegyezés tisztító tüzeben kovácsolódott egységgé, az egyes tanárokat egybefogó szellemi forrás-sá. A tantestülethez csatlakozó fiatal tanárok belső visszavonások nélküli közösségbe léptek, amelynek tagjai rendszeres kollegiális beszélgetésekben vitatták meg a pedagógia és a tudományok fejlődésének kérdéseit. Ez az egységesen igényes, ám sok irányban gondolkodó közösség a diákságra szellemi súlyával hatott, őket is igényességre, többre törekvésre, és tartós egymás közti barátságok kibontakozására készítette. Ez bizonyult a széleskörű önképzőköri munkák ösztönző forrásának is. A Fasor spirituális foglalatata tartotta őket össze érettségi után is, az egyetemeken minőségjelző lett a fasori érettségi és külföldön is valamiféle szellemi összetartozás

védjegye. A Fasor évtizedek multán is a világ minden részéből érettségi évfordulókra hozta – és hozza ma is – össze volt diákjait, annak ellenére, hogy saját maga közben 37 éven át nem működhetett.

A magyar evangélikus egyházat világszerte széles körben az általa fenntartott Fasori Gimnázium fémjelezte. Autonóm fejlődét püspökeink tiszteletben tartották, a gimnázium viszont mindig tudatában volt annak, hogy igényes tudást adó, világos elvekre épülő, ám toleráns gondolkodásra nevelő munkája a lutheranizmuson alapul.

Mindez magyarázza, miért játszott döntő szerepet a gimnázium újraindításában az élet különböző területein működő volt diákjainak elkötelezett kezdeményezése. 1984 októberében megalakult a *Fasori Öregdiákok Baráti Köre*, amelynek keretében az elsők között *Gyapay Gábor* a régi Fasor gyakorló tanára, és a később újonnan indult gimnázium első igazgatója, *Vitális György* titkár, geológus, az újrainduló Fasor tanára, *Liptay György* kémikus egyetemi tanár szorgalmazták a jogutód nélkül megszüntetett gimnázium újraindítását. Külföldön *Wigner Jenő* Nobel-díjas, vagy *Bogsch Árpád*, a Szellemi Tulajdon Világszervezetének vezérigazgatója, itthon *Szentágothai János* anatómus, *Balogh János* ökológus, *Kovács István* fizikus akadémikusok, *Petri Gábor* és *Cselőtei László* rektorok és mások járultak hozzá sikeresen *Glatz Ferenc* művelődési miniszter megnyeréséhez, aminek révén, részben külföldről kapott anyagi segítséggel az Egyház habozása is megtört, és a rendszerváltás küszöbén, 1989-ben megnyitó istentisztelettel a gimnáziumi épület kapuja ismét megnyílt a fasori szellem előtt. Adja Isten, hogy megint nemzedékek oktatásán és újabb fasori öregdiákok maradó összefogásán keresztül, hagyományainak megfelelően és ebből következően a kor mindig újabb követelményeit szem előtt tartva, leküzdhesse a 37 éves klinikai halálból következő nehézségeket és idővel úgy folytathassa, ahogy annak idején tette.

Budapest, 2009. augusztus 15.

Boytha György
c. egyetemi tanár, ny. nagykövet

Dr. Boytha György 1929. október 5-én született. 1936–37-ig a Deák téri evangélikus elemi iskola, 1940-tól a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium diákja, ahol 1948-ban érettségizett. 1948–52-ig a Pázmány Péter Tudományegyetem Jogi karán tanul és végez; majd 1952. októberében letartóztatják, börtönbe és bányamunkára ítélik. 1956. október 16-án szabadságvesztése tartamát felezik és szabadul. Újpesten vasipari segédmunkás, majd a Tungram Művek üzletkötője. 1961-ben a Szerzői Jogvédő Hivatal nemzetközi szerződéskötési részlegének vezetője, 1977-től az ENSZ Szellemi Tulajdon Világszervezeténél osztályvezető, majd 1983-tól szerzői jogi igazgató, amely állás meghosszabbításához az MSZMP kormány nem járul hozzá; 1985-ben viszont a Szerzői jogvédő Hivatal főigazgatója lesz. 1992-ben külügyminiszteri tanácsadó lesz. 1993-ban nagyköveti kinevezést kap; 1995. júniusig a Nemzetközi Szervezetekhez rendelt genfi Állandó Magyar Képviselő vezetője.

Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Polgár Jogi Tanszékén 1970 óta megbízott előadó. 1990–2000-ig a Nemzetközi Magánjogi Tanszéken részállású docens, ezt követően c. egyetemi tanár. 2000–2003-ig a Pázmány Péter Katolikus Egyetem vendégprofesszora. A polgári jog (különösen szerzői jog) és nemzetközi magánjog körében néhány könyvet és vagy 140 tanulmányt publikált, javarészt külföldön. A Polgári Törvénykönyvünk újradefiniálására kinevezett Szerkesztőbizottság, a Szerzői Jogi Szakértő Testület és néhány külföldi szerzői jogi szervezet, illetőleg szerkesztőségi bizottság tagja. 1995-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét, 2000-ben a „Magyar felsőoktatásért” emléklapettet kapta.

Önéletrajzi részletek

Dr. Pásztor György gyógyszerész

Pásztor György 1923. március 2-án Törökbálinton született gyógyszerész családban.

Édesapja Pásztor Károly gyógyszerész volt, a törökbálinti „Pásztor” gyógyszertár tulajdonosa, a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság tagja.

Édesanyja a budapesti „Tanítóképző Főiskolán” szerzett oklevelet. Bátyja *Pásztor László* szintén gyógyszerész, aki ugyancsak a Fásori gimnáziumban végzett 1939-ben.

Pásztor György iskoláit 1929-ben Törökbálinton kezdte, majd a négy elemi elvégzése után szülei 1933-ban beíraták a Budapest-Fásori Evangélikus Gimnáziumba, ahol egyben az iskola internátusának bentlakó diákja is lett. (1933–1941)

A gimnáziumban a diákok sportolása is jelentős súlyt fektettek, és ez Pásztor György későbbi sportpályafutására is meghatározó befolyással volt. Ezek közül az egyik a jégkorong sport volt, különösen azután, hogy a *Középiskolások Országos Jégkorong Bajnokságában* gimnáziumi csapatnak 1937-ben állandó tagja lett.

Gimnáziumi éve alatt a gimnázium cserkész csapatának is tagja volt és 1937-ben a Fásori Csapattal részt vett Hollandiában a Cserkészek Világ Jamboree-ján is.

Érettségijét is a Fásori Evangélikus Gimnáziumban szerezte meg 1941-ben.

Az érettségi után beiratkozott a budapesti *Magyar Királyi Pázmány Péter Tudományegyetem* gyógyszerésztudományi karára. Egyetemi éve alatt Budapesten a Ráday utcai református teológia kollégiumában lakott. (1941–1944)

Közben 1943 nyarán Pázmány Péter Tudományegyetem és a német Tudományos Akadémia Egyetemi diákcsera akciójának keretében, a budapesti egyetem gyógyszerésztudományi karának pályázatát megnyerve, egy hiedelbergi gyógyszertárba nyer kiküldetést, két hónapos gyógyszer-tári gyakorlatra. (1943)

1944 decemberében Budapest ostromának közeledtével a Budapesti Pázmány Péter Egyetem és a Budapesti Műszaki Egyetem utolsó éves (orvos, gyógyszerész, mérnök) hallgatóit – így őt is – S.A.S. katonai behívó paranccsal egyetemi tanulmányaik folytatására Breslauba (Wroclaw) vezényelték.

Breslau-ból rövidesen az egyetemistákat a közeledő harcok miatt, ki kellett menekíteni a városból, így a gyógyszerészhallgatókat professzoraikkal együtt Hallén keresztül Grazba irányították, majd onnan végül egy bajor faluba Aufhausenbe telepítették. Innen a háború végét követően az egyetemistáknak professzoraikkal együtt csak 1945 októberében vált lehetővé, hogy Németországból Magyarországra hazatérhessenek.

A Németországból történő hazatérését követően mint „Nyugatost” az akkor Magyarországon is hatalomra jutó politikai rezsim egy internálótáborba, majd onnan egy szénbányába vitte, kényszermunkára.

Így az internálótáborban, majd a szénbányában töltött kényszermunkával, ill. meghurcoltatásával közel két évet vesztett egyetemi éveiből is.

Gyógyszerész diplomájának megszerzése után (1948) gyógyszerészi munkáját Budapesten az akkor még magántulajdonban lévő Kígyó utcai „Városi” patikában kezdte meg, mely gyógyszertárat később 1950-ben államosították.

Az államosítást követően 1951-ben került át a Budapesti XIII. kerületi Szent István körüti (Marx téri) gyógyszertárba, mint beosztott gyógyszerész. 1955-ben kinevezték a gyógyszertár helyettes vezetőjévé, majd 1964-ben a gyógyszertár vezetője lett.

Miközben 1961-től 12 éven keresztül a Gyógyszertári Asszisztensképző Főiskolának is tanára volt.

1973-ban szerzett szakgyógyszerészi diplomát és ezzel egy időben gyógyszer-tárvezetői beosztása mellett kinevezték a XIII. kerület főgyógyszerészévé is.

Fenti tevékenységet egészen 1985-ig folytatta, amikor 62 éves korában nyugdíjba ment.

41 éves gyógyszerészi pályafutásából 34 évet a Szent István körüti gyógyszertárban töltött el.

Pásztor György gyógyszerészi pályafutása mellett, úgy a hazai, mind a nemzetközi sportéletben is jelentős szerepet töltött be.

Jégkorongozó pályafutását ő is még mint „fásori” diák, 1937-ben kezdte, ahol

a gimnázium jégkorong csapatával – az akkori sportsajtó írása szerint a „Favorit fásoriak” – nemcsak hogy szinte sorra nyerték a „Középiskolások Országos Jégkorong Bajnokság”-át, hanem ezek a volt „Fásori” jégkorongozók (Szeghy Ferenc, Kenderesi Balázs, Pásztor György, Messinger Gábor, Patócs György, Szógyén István, Jármay Gusztáv, Elek György, stb.) képviselték aztán még hosszú évtizedeken keresztül hazánk színeit a Magyar Nemzeti Válogatottban is. Így ezzel a Fásori Gimnázium örökre beírta nevét a magyar jégkorong sport történetébe is.

Pásztor György 1941-ben még mint „fásori diák” a magyar ifjúsági jégkorong válogatott tagjaként részt vett a híres Garmisch-Partenkircheni VI. Nemzetközi Téli Játékok Jégkorong tornáján is.

Érettségi után a Budapesti Korcsolyázó Egylet (BKE) I. oszt. jégkorong csapatának lett igazolt játékosa. E csapat színeiben nyerte el az 1943–1944-es idényben az első magyar jégkorong bajnoki címét is.

A II. világháború a magyar jégkorong-sportra is rányomta bélyegét. A világhábo-

rú után a nagy múltú Budapesti Korcsolyázó Egylet politikai okokból történt megszűnését követően 1946-ban a Budapesti Meteor I. oszt. jégkorong csapatához igazolt.

A Budapesti Meteor jégkorong csapatában 1946–1959-ig játszott és négy alkalommal (1950, 1952, 1957, 1959) nyerték meg a Magyar Jégkorong Bajnokságot.

Közben 1951-ben Pojánában (Románia) megrendezett Főiskolai világbajnokságon (Universiáde) is részt vett, hol a csapatukkal harmadik helyezést értek el.

1952-ben a jégkorong sportban is ő kapta a „Magyar Népköztársaság Kiváló Sportolója” kitüntetését.

1946–1958-ig a magyar nemzeti válogatottnak is állandó tagja volt. Sajnálatos tény, hogy a háború után jó ideig nem engedélyezték többüknek a nyugatra való kiutazást, így a magyar válogatott jégkorong csapat tagjaként csak a hazai ill. a szocialista országokban sorra kerülő válogatott mérkőzéseken játszhattak, ill. szerepelhettek.

A rendszeres jégkorongozást, mint játékos 1959-ben fejezte be, bár utána egy-két évig mint edző és mint játékevezető is közreműködött a sportágban.

Már 1957-ben meghívást kapott a Magyar Jégkorong Szövetség jégkorong szakbizottsága mint a játékosok képviselője, majd 1960–1963-ig a jégkorong sportág szaktanácsadója lett. 1963-ban jött létre a Magyar Jégkorong Szövetség, melynek ő lett az elnöke. E tisztséget 1994-ig töltötte be, ezzel egy időben a magyar Jégkorong szövetség tiszteletbeli elnökévé választották, mely megtisztelő címet ma is viseli.

Ugyanakkor 1989-től a Magyar Olimpiai Bizottságnak (MOB) is tagja lett, melynek ma is tiszteletbeli tagja.

Pásztor György a jégkorongsport területén nemzetközi szinten is évtizedeken keresztül elsősorban a *Nemzetközi Jégkorong Szövetségben* több jelentős feladatot is el látott.

A Nemzetközi Jégkorong Szövetség (IIHF) kongresszusain először 1959-ben vett részt és ettől kezdve 23 éven keresztül ő képviselte az IIHF kongresszusain a Magyar Jégkorong, illetve a Magyar Jégkorong Szövetséget 1959–1982-ig

1982-ben az IIHF kongresszusa beválasztotta őt a Nemzetközi Jégkorong Szövetség elnökségébe, melynek 12 éven keresztül volt tagja, egyben az IIHF Orvosi és Doppingellenőrző Bizottságának elnöke.

A Nemzetközi Szövetség hivatalos munkájában először 1971-től, mint az Európa Kupa bizottság tagja működött közre.

Közben az IIHF elnöksége még 1971-ben őt kérte fel a Nemzetközi Jégkorong Szövetség Orvosi és Doppingellenőrző Bizottság vezetését és a Doppingellenőrző munkát huszonnégy éven keresztül (1971–1994) vezette.

1994-ben az IIHF kongresszusa megválasztja a Nemzetközi Jégkorong Szövetség tiszteletbeli tagjává, mely megtisztelő címet a mai napig viseli.

A jégkorongsportban kifejtett közel háromnegyed évszázados megállás nélkül közreműködéséért 2001-ben „A jégkorongsportba, a Nemzetközi Jégkorong Szövetségben és a jégkorongsport családjában szerte a világon kifejtett egyedülálló közreműködé-

séért” az IIHF kongresszusa beválasztja a Nemzetközi Jégkorong Szövetség „Hall Of Fame” (Toronto, Kanada – Hírességek Csarnoka) tagjai sorába.

Pásztor György 2009-ben 51-ik éve vesz részt állandó jelleggel, rendszeresen az IIHF kongresszusain.

Pásztor György a vitorlássportnak is aktív résztvevője volt.

Vitorlázni 1939-ben kezdett el a Velencei tavon, hol 1941-től 22-es túra yollejával már részt vett a Velence-tavi versenyeken.

Háború után vitorlázó tevékenységét áthelyezte a Balatonra.

A Balatonon kezdetben a Magyar Nemzeti Bank Tihanyi vitorlás clubjának lett tagja, hol a 22-es yolle osztályban Dr. Gaál Endrével Magyar Bajnokságot nyertek.

Az ötvenes évek végén került át a Bp. Építők Balatonalmádi vitorlás clubjához, ahol a dragon hajóosztályban kormányosként 1968-ban a hajóosztály „Magyar Bajnoksága” második helyét szerezte meg.

Ugyanakkor a *Balaton Kékszalagjára* kiírt versenyeken összességében hét alkalommal indult.

A rendszeres versenyzést 32 év aktív pályafutás után 1973-ban hagyta abba.

A versenyzésen kívül a vitorlássportág más területein is aktívan tevékenykedett. Számtalan magyar és nemzetközi versenyen, magyar és Európa bajnokságon is közreműködött, mint a versenybíró-ság elnöke.

Közben 1963-ban felkérték a Bp.-i Építők Balatonalmádi vitorlás clubjának vezetésére, melynek 1973-ig volt szakosztály elnöke.

1967-ben három klubtársával együtt a belügyminisztertől „Életmentő Kitüntetés”-t kapott egy rendkívüli balatoni viharból egy nemzetközi kormánydelegáció kimentéséért.

1972-ben a Münchener Olimpián a Magyar Rádió őt kérte fel és akkreditálta hivatalos riporterként a Kiel-ben zajló olimpiai vitorlás versenyek közvetítésére.

A nyolcvanas években a Magyar Vitorlás Szövetség „Nagyhajós Flotta” kapitányi tisztségét is ő töltötte be.

Az Építők Balatonalmádi Vitorlás Club vezetői tisztségéről 1973-ban mondott le. Ezt követően a csopaki „Kereked” vitorlás club tagja lett, mely tagságát mai napig is őrzi.

Pásztor György gyógyszerészi és sportpályafutása során kapott rangosabb kitüntetései

- 1952a „Magyar Népköztársaság Kiváló Sportolója” (Sportminisztertől – jégkorong)
- 1967 „Életmentő kitüntetés” (Belügyminiszter – Vitorlázás)
- 1969a „Magyar Népköztársaság sport érdemérem – Bronz fokozat (Magyar Kormány – Jégkorong)
- 1975 „Magyar Gyógyszerészetért” (Minisztertanács)
- 1980a „Magyar Népköztársaság sport érdemérem – Ezüst fokozat (Minisztertanács – Jégkorong)
- 1987a „Magyar Népköztársaság sport érdemérem – Arany fokozat (Minisztertanács – Jégkorong)
- 1998 a „Magyar Sportért Érdemérem” (Belügyminiszter – Jégkorong)
- 2000 „Pro Urbe” kitüntetés – Csíkszereda Díszpolgára (Csíkszereda Városi tanács)
- 2001 „Hall Of Fame” (Toronto, Kanada – Nemzetközi Jégkorong Szövetség)
- 2003a Magyar Olimpiai Bizottság „Olimpiai Díj”
- 2005 „Magyar Köztársasági Érdemérem Tisztikeresztje” (Magyar Köztársaság elnökétől)
- 2008 „Fair Play Életműdíj” (Magyar Olimpiai Bizottság)

V. K.

Nekrológ

egy volt tanárról, aki több mint negyed századon keresztül tanított s nevelt a „Fasor”-ban.

(Egy hiány pótló tanulmány megjelenése kapcsán)

Mintegy bő másfél évvel ezelőtt keresett meg *Zombory Réka*, aki a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kara Ének-Zene és Karvezetés Szakának nappali tagozatos hallgatója volt, hogy szakdolgozata témájául választott „Zenei oktatás és nevelés a Fasori Evangélikus Gimnáziumban” című anyaghoz – mint az iskola egykori diákja – személyes emlékekkel, illetve információkkal járulja hozzá.

A tanulmány foglalkozik a magyarországi evangélikus egyház budapesti főgimnáziumának történetével, létrehozásától (1798) a II. világháború után bekövetkezett megszűnéséig (1952), de beszámol az előzményekről is: II. József Türelmi Rendelete hatályba lépését követően a budapesti Deák-téri gyülekezet épületében 1793-ban létesített Tanoda működésétől kezdve, annak bővítéséről, a Sütő-utcai régi épületbe költözéséről (1864), majd a mai nevén Városligeti fasorban felépített új épületbe költözésig (1904). A téma kidolgo-

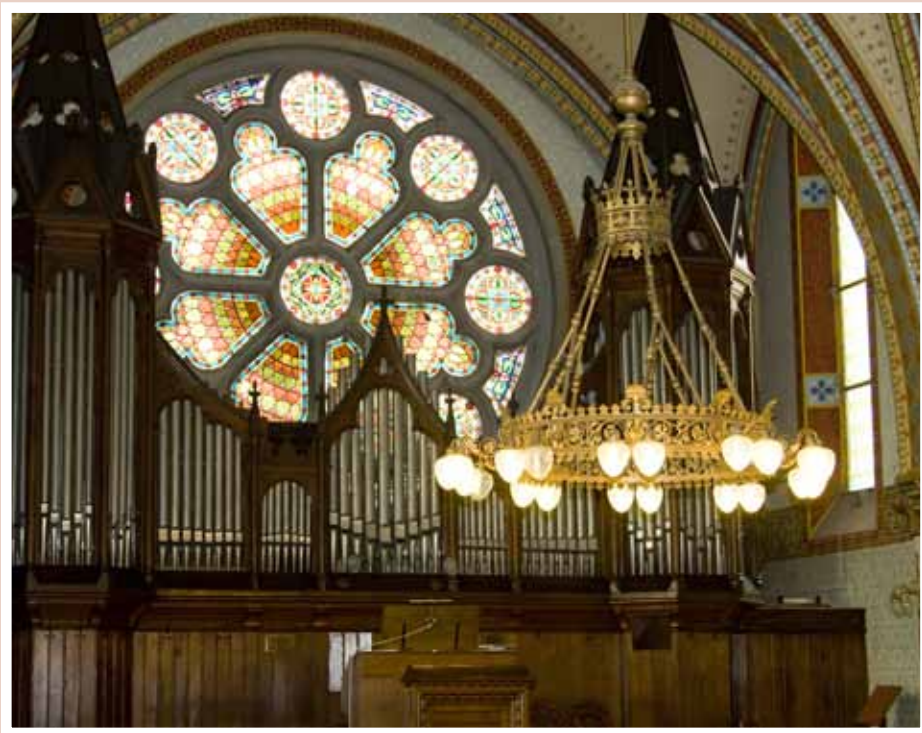
zása – készítője nyilatkozata szerint – igen időigényes volt, ugyanis a több mint másfél évszázad írásbeli dokumentumait különböző archívumok mélyéről kellett előbányászni, feldolgozni. Ezek közül az Evangélikus Országos Levéltár, az Evangélikus Országos Könyvtár, valamint az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum helyiségeiben őrzött anyagok: jegyzőkönyvek, jelentések, tantervek, évkönyvek szolgáltak alapul, továbbá *Sulyok Imre* (1912–2008) zeneszerző/orgonaművész, egykori tanár, valamint *dr. Gyapay Gábor*, a gimnázium volt diákja, majd tanára, 1989-től pedig az újraillesztett tanintézet első igazgatója és rajtuk kívül még néhány élő volt diák visszamemlékezései, akiktől személyes találkozás alkalmával sikerült tapasztalataikról, emlékeikről információkhoz jutnia.

A szakdolgozat – címéből adódóan – az énektanítás és ezzel kapcsolatos tevékenységek (énekkar, zenekar, zenei művelődés alkalmi) kialakulását és fejlődését vizsgálja.

Az énektanítás már a Türelmi Rendelet hatálybalépésétől a létrehozott elemi iskolában működő, a templomi szolgálatok végzésére alkalmazott kántorok: *Seyfried Antal* (1787–1794), *Ambrózy Sámuel* (1794–1798), *Maloveczky János* (1798–?) feladata volt. A tanulók számának jelentős növekedése miatt 1815-től már külön énektanítóra lett szükség. Az ének tárgy oktatásával 1815-től *Babbing Máté* foglalkozott, aki 1823-ig vezette a létrehozott énekkolát.

Az iskolaépület bővítésével abban az évben négy osztályos gimnáziummá fejlesztett intézményben *Feil György* lett az énektanár, aki 1863-ig működött ott. Utóda dr. *Wöhler Gotthard* lett. 1864-ben a Deák-téri iskolaépületet újabb szinttel, ezen belül kétszintes díszteremmel bővítették. 1870–1899 között *Schmid Tivadar* (*Szőnyi Tódor*) volt az énektanár, akinek működése alatt 1873-ban Dalárda, 1877-ben Zenekör alakult, majd 1882-től a kettő egyesülve Dal és Zeneegyesületként működött. Schmidet (*Szőnyit*) *Krausz Gusztáv Ede* követte, de ő csak egy évig volt ott. 1900-tól hat éven át *Bruckner Frigyes* töltötte be ezt a tiszteket, mivel az új fasori épület megépítését követően az oktatási munka megindulásától *Morascher Hugó* orgonaművész és zenetanár kapott megbízást a növendékek ezirányú tanulmányinak vezetésére. Ő 1930-ban bekövetkezett haláláig végezte hűségesen ezt a munkát. Utódként *Peschko* (*Peskó*) *Zoltán*, székesfővárosi énektanár és orgonaművészt választotta a gimnázium énektanárává az egyházi hatóság, aki a II. világháború befejeződését követően az egyházi iskolák államosításának végrehajtásáig, 1952-ig volt a gimnáziumban folyó zenei oktató és nevelő tevékenység irányítója.

Személyében a fasori templom kitűnő orgonaművészt nyert, a gimnázium pedig rátermett és képzett, lelkes énektanárt, akinek orgonista tehetségét, valamint tanári kvalitásait osztálytársaimmal nyolc éven keresztül volt alkalmam tapasztalni, csodálni.

Sajnos, az első négy osztályban tartott énekóráiról nem maradt emlékem. Igen élénken emlékszem azonban arra, hogy a II. világháború kitörését követően, főként az 1943. évtől egyre sűrűbbé vált Budapest elleni angolszász légitámadások során az iskola légoltalmi parancsnoki tisztevel megbízott tanár úr igen komolyan vette a közelgő veszélyt és meglehetősen emelt hangú sürgetése mellett hajtottuk végre az épület pincéjének óvhelyül kijelölt részébe való levonulást. A fegyelmet sértő magtartást szigorral, kedvenc szavajárása szerint „Barom a gyerekek, szecskát neki!” megjegyzéssel „jutalmazta”.

A harcok megszűnését követően már 1945 márciusában megindult az oktatási munka és fokozott intenzitással folyt. A tanári kar mindent megtett a mulasztás pótlására.

A felsőbb évfolyamban emlékezetem szerint az énekórákon főként különböző zeneművek hallgatása és azok elemzése folyt. Különlegességnek számított azonban, hogy VII. VIII. osztályban gyakran átmentünk énekórákon a templomba, ahol a tanár úr orgonaművek bemutatásával, ismertetésével bővítette tudásunkat. A templom oldalkarzatának padjaiban ültünk (néhányan az orgona-karzaton is) és az orgona irodalom nagyjainak (külföldi szerzőknek, főként *J. S. Bachnak*, valamint magyaroknak: *Antalffy – Zsíros, Gárdonyi* műveit játszotta, hangos szóval hívta fel figyelmünket a különböző témák megjelenésére a manuál vagy a pedál szövegeiben.

Az ének-tantárgy oktatásán kívül igen értékes munkát végzett a különböző osztályokba járó, kiválókat, megfelelő énekhanggal rendelkező, esetleg már némi zenei ismerettel bíró tanulókból létesített énekkarral, amely iskolai ünnepélyeken szerepelt és hangszer-tudással rendelkező diákokból alakított zenekarral évente egy vagy több alkalommal közösen adott hangverseny bizonyította tudásbeli fejlődését. A művek betanítását heti rendszerességgel tartott próbákon végezte. A hangversenyeken fellépő szólisták az iskola diákja, vagy korábban végzett növendékei voltak. A hangversenyeken kívül 1935-től rendszeresen tartottak zene-délelőtti és zene-történeti üléseket, amelyeken különböző témák szerepeltek zenei idézetekkel.

A gimnáziumban folyó oktatás és nevelés eszközeként évente több alkalommal került sor tanári kísérettel a Zeneakadémi-

án rendezett hangversenyek látogatására, egy-egy esetben pedig a gimnázium ének és zenekara is fellépett ott. (pl.: 1935. május 9., 1942. március 11., 1947. október).

A zene nevelő hatásának elősegítésére az iskola megalapításától kezdve hagyományt teremtettek – részben magánzeneművek, illetve szülők adományai révén – rászoruló, vagy a tanulmányok elsajátításában kiváló eredményt mutató növendékek jutalmazására. Az 1930-as évektől pedig alapítványt tevőktől nyert, valamint hagyatékozók által is növekedett az 1882-től Dal és Zeneegyesület néven működő testület zenemű és hangszer állománya, vagyoni helyzete is kedvezően alakult.

A gimnázium egykori diákjai közül később többen léptek zenei pályára, részben talán éppen az ott nyert indíttatásnak engedve, később azután hazánkban és külföldön egyaránt jelentős sikereket értek el: *Blum Tamás* karmester, *Csuka Béla* cselóművész, *Doráti Antal* karmester, *Kálmán Imre* operett szerző, *dr. Kovács Sándor* zeneesztéta, *dr. Martin György* népzenekutató, *Párkai István* zeneakadémiai tanár, *Peskó György* orgonaművész, *ifj. Peskó Zoltán* karmester, *Ruitner Sándor* zenei rendező, *Tátrai Vilmos* hegedűművész, *Trajtler Gábor* orgonaművész, *Zsigmondy Gábor* zongoraművész.

A tanulmány 141 oldalnyi terjedelmével szerény jelét kívánja adni a Fasori Evangélikus Gimnázium tanárai által végzett kiváló munkának, mely a zene területén is sikeres előkészítője lett.

Befejezésül idézem a tanulmány szerzőjének a kutatómunkája során szerzett tapasztalatainak rövid összegzését: „Miért volt olyan híres ez a gimnázium? Mi volt sikerének a titka? A kor gazdasági és szellemi szempontból előnyös körülményeket biztosított. Ezeket az iskola maximálisan kihasználta. Nagyszerű hagyományok voltak, jól felkészült, lelkes tanárok, akik igényes pedagógiai műhelyé tették az iskolát. Az egyház és a szülők támogatása sem volt utolsó szempont.”

Köszönöm – még élő osztálytársaim nevében is talán így is mondhatom: köszönjük – a szerzőnek lelkiismeretes munkája eredményeként létrejött hiányt pótló tanulmányt!

Legyen ez példamutató további ilyen irányú tevékenység folytatásához, amely a múlt értékeinek feltárásával egyházi tanintézményeink oktató-nevelő munkája sikerességének előmozdítására ösztönöz.

Budakeszi, 2009. augusztus 12.

Liedemann Ákos
az iskola egykori diákja

Egyesületünk 2009 évi tevékenysége

- 2008. szeptember 14-én az ICTAC (International Conference on Thermal Analysis and Calorimetry) négyévente megrendezett konferenciáján, melyet São Pedroban (Brazília) tartottak, kitüntették *dr. Liptay Györgyöt*, a szakterületen elért hosszú és eredményes munkásságáért.
- Márciusban *dr. Gyapay Gábor* temetésén a Farkasréti temetőben több százan vetünk részt. Az egykori igazgatót a gim-

Zágon Tamás november közepén fogja levetíteni évzáró klubdelután keretében a gimnáziumban.

- Június 28-án a szovjet csapatok kivonulásának 18. évfordulóján megkoszorúztuk a fasori evangélikus templom falán található emléktáblát. Az alkalmon beszédet mondott *Simon Róbert*, egyesületünk korábbi alelnöke.
- Július 30-án a *XXIII. Nemzetközi Tudomány- és Technológiatörténeti Konferencia*

György, dr. Liptay György, Hrabéczy Jenő, Friedrich Ábel.

- 2009. október 8-án egyesületünk korábbi főtítkárának *dr. Vitális Györgynek* 80. születésnapján ünnepséget tartottak a Magyar Állami Földtani Intézetben. Az egyesületünk részéről *dr. Boytha György* társelnök köszöntötte az ünnepeltet.
- A 2009 évi bajorországi kirándulásról *Zágon Tamás* által készített filmet 2009. november 20-án mutatjuk be az iskolában.

*Dr. Jeszenszky Zoltán
professor emeritus, főtítkár*

názium saját halottjának tekintette és a sírnál *Győri Tamás* iskolalelkész, igazgatóhelyettes búcsúztatta.

- Áprilisban a fiatal öregdiákok tartottak rendezvényt a gimnázium dísztermében.
- Keresztény civil szervezetek találkozója került sor június 11-én a Parlament Felsőházi Termében, melyen felszólalt egyesületünk elnöke *dr. Liptay György* is.
- Június 27-én a Haris utazási irodával huszonnégyen Bajorországba utaztunk. A kirándulásról készített videofilmet

résztevői közül két autóbusznyi érdeklődő meglátogatta a Gimnáziumot különös tekintettel *Neumann, Wigner és Harsányi* emlékére. Az iskolában *Hámor Endre* igazgatóhelyettes és *Liptay György* az Öregdiákok elnöke fogadta a látogatókat.

- A Pax Hungarica ülésén egyesületünket hat alkalommal képviselte a főtítkár.
- Az elmúlt tanévben *osztályfőnöki órákat* a következők tartottak: *dr. Boytha György, dr. Czoboly Ernő, dr. Jeszenszky Zoltán, dr. Kurucz Károly, dr. Kőszegfalvi*

2009-ben elhunytak

Együttérzéssel emlékezünk a 2009-ben elhunyt iskolatársainkról. A névsorban csak azok neve szerepel, akikről hiteles adataink vannak. (A nevek utáni évszám az érettségi évét jelzi.)

- *Balogh Ervin* (1940)
- *Bóday Pál* (1939)
- *Bolgár Imre* (1940)
- *Czövek Olivér* (1949)
- *Grynaeus Tamás* (1949 – eltűnt Görögországban)
- *dr. Jávör Péter* (1957)
- *dr. Kail Ervin* (1938)
- *dr. Kovalczky Viktor* (1939)
- *dr. Novák Ervin* (1950)
- *Ráduly Endre* (1946)
- *Reményi Gusztáv* (1939)
- *Ziermann Attila* (1950)

Egyesületünk pénzügyi helyzete

Ezúton is köszönetet mondunk mindazoknak, akik az elmúlt évben anyagi támogatást nyújtottak egyesületünk működéséhez. A régebben vállalt faladataink közül szinte csak a Fasori Öregdiák lapunk évenkénti megjelentetését és postázását valamint az utód nélkül marad régi tanáraink sírhelymegváltási költségét igyekszünk biztosítani.

Kedves volt fasori diáktársaink!

A fentiek alapján kérünk Benneteket, hogy mindenki anyagi helyzetétől függően tá-

mogassa Egyesületünket, ezért köszönet minden forint adományért.

Egyesületünk részére szánt összeget az alábbi módon tudjátok eljuttatni hozzánk:

Hazánkban élő volt fasori diáktársaink a küldött csekken tudják befizetni bármely postán vagy OTP fiókban. Az utóbbi helyen bankszámláról is lehet összeget átutalni. Ha nincs csekked, akkor bármely OTP fiók az alább jelzett bankszámlára felvesz összeget az Egyesület javára.

OTP Hungary 11714006 – 20308197
Ev.G.Volt Növ.Egy.

Külföldön élő volt diáktársaink pedig az alábbi számon tudják részünkre a kívánt összeget elküldeni:

IBAN Hungary
HU 43117140062030819700000000

Ha bármely problémád adódna, telefonon hívhatasz.

Tisztelettel köszönt:

*Dr. Dudás Jenő főpénztáros
2200 Monor, Pf. 93.
Tel/fax: +3629 412-724*